

Микола ФЕДОРИШИН

**Великий задум
княгині Заславської**

Історична п'єса на одну дію

Микола ФЕДОРИШИН

**Великий задум
княгині Заславської**

Історична п'єса на одну дію

Пересопниця-2016

ББК 63.3(4 Укр)
Ф 331

Федоришин М.В.
Ф-331 Великий задум княгині Заславської.— Рівне: ТО «Коляда», 2016.
— 16 с.

Княгиня Заславська, уроджена княжна Гольшанська була ініціаторкою перекладу Четвероевангелія із староболгарської на руську мову. Праця над створенням книги почалася у Заславі в 1556 році, а завершилася у Пересопниці у 1561 році. Ця книга, як визначна пам'ятка вітчизняної культури та мови стала відома як ПЕРЕСОПНИЦЬКЕ ЄВАНГЕЛІЄ, на ньому присягають Президенти України під час інавгурації.

Питання захисту рідної мови актуальне і сьогодні через 460 років.

Мобільна вистава для виступу у школах, музеях, клубах, бібліотеках

I

SBN 968-617-642-238-9

© Федоришин М.В., 2016
© ТО «Коляда», 2016

Великий задум княгині Заславської

Історична п'єса на одну дію

Дійові особи:

1. Княгиня Анастасія Заславська, вона ж ігуменя Параскева — 45-50 років
2. Князь Януш Заславський, її син — 25-30 років
3. Маріанна Чаплич-Шпанівська, його дружина - 20-25 років
4. Княгиня Ганна Чорторійська-Клеванська, її дочка - 20-25 років
5. Ігумен Пересопницького монастиря Григорій - 50-60 років
6. Чернець, він же писар Михайло Василевич - 50-60 років
7. Отець Іван - 35-45 років
8. Черниця - 20-25 років

Події відбуваються у княжому замку та у монастирі Св. Трійці містечка Заслава, що на Волині у 1556 році

КАРТИНА ПЕРША

Замкова кімната. Маріанна сидить у кріслі і читає книгу.

Заходить княгиня Анастасія Заславська, її свекруха.

Княгиня Анастасія Заславська: Похвально, дочко, що горнешся до книги. Що ти читаєш?

Маріанна: Тато передав мені Біблію доктора Скорини. Такої книги ще на бачила, вона руською мовою.

Княгиня Анастасія Заславська: Хіба є книги руською? Де сват Петро таку знайшов?

Маріанна: У Вільно купив. Тато казали, що і німці, і чехи читають Святе письмо своїми мовами.

Княгиня Анастасія Заславська: Чула про Франциска Скорину. Він переклав і надрукував Книги Старого Завіту. Читають люди. Але наша церква їх не читає. Москва попала на ці книги. Бо книги ці для читання Слова Божого написані, а не для церковної служби. Та й Нового Завіту Скорина не переклав.

Маріанна: Що йому завадило?

Княгиня Анастасія Заславська: Не знаю. Чула, коли жив у Кременці, то якісь спроби були перекласти Євангеліє. Але книги не бачила.

Маріанна: От коли б священники у церкві, для люду нашого посполитого читали на зрозумілій їм мові Євангеліє, то і люд став би культурніший і сам би тлумачив Закон Божий. По якому ми живемо.

Княгиня Анастасія Заславська: Гарно кажеш дочко.

Я теж так вважаю, що всі люди, підносячи славу, молитви і подяку Господу Богу за Його благословення, повинні молитися рідною мовою.

Скоро, дочко, постане монастир із церквою Святої Трійці на нашому дворці у Заславі. Князь Кузьма надав уже фундуш цій обителі: і села, і став, і поля, і луки. Я маю великий задум.

Маріанна: Це ви про що?

Княгиня Анастасія Заславська: Розповім пізніше.

(Маріанна виходить).

КАРТИНА ДРУГА

У замковій кімнаті на кріслі сидить у темному одязі княгиня Заславська.

Заходить молодий князь Януш Заславський.

Князь Януш: Княгине, мамо! Скажи, нащо йдеш у монастир?

Княгиня Анастасія Заславська: Доки був живий твій батько, а мій муж князь Кузьма, я була пов'язана з ним законом, коли ж він відійшов у вічність, я звільнена від закону.

Князь Януш: Яким законом?

Княгиня Анастасія Заславська: Божий Закон.

Князь Януш: Але князівство Заславське велике, крім урядування, господарки над нами висить постійна татарська загроза..

ТИ ЗАВЖДИ БУЛА МУДРИМ ПОМІЧНИКОМ МОГО батька, думалося, будеш і синові допомагати урядувати князівством.

Княгиня Анастасія Заславська: Всі ми смертні сину. Твій батько вірив у Христа, то хоча його тіло мертво через гріх, але дух його живе через праведність. Буду щоденно молитися за упокій його душі.

Князь Януш: То що, ми спадкоємці Бога і співспадкоємці Христа з Ним страждаємо, щоб з Ним і прославитися?

Княгиня Анастасія Заславська: Страждання теперішнього часу нічого не варті в порівнянні з майбутньої славою, що має з'явитися нам.

Пауза

Князь Януш: І що ти задумала, мамо?

Княгиня Анастасія Заславська: Донести до людей наших Слово Боже. Через Євангелію. Мусять знати Закон Божий. Мойсей пише (*бере в руки Біблію*) про ту праведність від Закону: людина яка виконуватиме його, буде жити ним.

Князь Януш: Як люди будуть читати те Євангеліє, коли мова там малозрозуміла?

Княгиня Анастасія Заславська: Задумала я, сину, створити наше Євангеліє, руське. Просто перекласти з старословянської на нашу
- руську!

Хіба русини не достойні мати Євангеліє своєю мовою?

Князь Януш: (захоплено) Ой, мамо моя рідненька! Це ж непосильная праця!

Княгиня Анастасія Заславська: Скорина не довершив своєї праці. Лиш переклав Старий Завіт. Я ж хочу створити на престольне наше руське Євангеліє, яким би скористались священники, правили на ньому службу церковную, там же читали його своїм парафіянам.

Князь Януш: Справа потребує вчених людей і ..... звісно грошей.

Княгиня Анастасія Заславська: Твоя правда. Твоя сестра Ганна, княгиня Чорторийська колись мені хвалилась, що в їхньому пересопницькому монастирі, що стоїть там ще з давніх давен, є ігумен Григорій, знавець різних мов. І писар там добрий, переписує книги Святого Письма, монастир від того має зиск. Бо книга має добру ціну.

Напиши їй, хай привезе до мене цих вчених людей, не пошкодуємо для них нічого, правда?

Князь Януш: На добру справу не пошкодуємо. Бо написано, зроблене добро віддячить тобі сторицею.

КАРТИНА ТРЕТЯ

Князь Януш Заславський пише за скрипторієм лист у замковій кімнаті. Заходить священник замкової церкви отець Іван

Пр'єсу «Великий задум княгині Заславської»
поставив народний театр «Зорецвіт» із села Зоря
(режисер Алла Матвієва).
Дебют вистави відбувся 22 .05.2016 року у музеї
Пересопницького Євангелія у с. Пересопниця.

Фрагменти з вистави

о. Іван: Ваша милосте! Я до вас.

Князь Януш: А-а, отче Іване! Тут якраз мені потрібна ваша допомога.

о. Іван: До ваших послуг Ваша милість!

Князь Януш: Мати моя, нині ігуменя нашого родового монастиря, просить мене написати листа своїй дочці Ганні, княгині Чорторийській.

о. Іван: Ви гарно пишете.

Князь Януш: Справа не в тім. Це не простий лист. Це лист-запрошення.

о.Іван: Кого ігуменя Параскева хоче запросити?

Князь Януш: Вчених ченців, щоб переклали Святе Євангеліє на мову люду посполитого, а значить на русинську.

о. Іван: В Писанії сказано: від великої мудрості велика печаль, і хто множить мудрість, той множить скорботу.

Навіщо посполитим Книга? Нехай у гною бабраються. Бо мудрість лише для вибраних – не для голоранців.

Князь Януш: Бог визначає долю і посполитого і знатного.

о.Іван: *(кричить)* Не канонічно це! Наша ст арож ит ня церква несе спасительну місію, засвідчуючи всім православним вічні Євангельські істини!

Князь Януш: Хіба лиш за послушенство церковне маємо дбати? Он латинники скільки шкіл мають! Завидую їхнім наукам.

О. Іван: *(кричить)* То все ересь! Блуд!

Заходить Маріанна, дружина князя Януша.

Маріанна: Що за гвалт? Чого отець Іван волає?

Князь Януш: Отець Іван боїться вчених ченців, яких ми маємо запросити до нашої обителі.

о. Іван: Не боюсь ченців! Але боюсь що цим доведете нашу руську церкву до руїни!

Князь Януш: А ще отець Іван боїться вченого люду посполитого. Хіба не так?

о.Іван: Боюся безладу. Хто тримає вила чи плуга, то хай тримає. А мудрість для вибраних.

Маріанна: Ах отче! Кожна людина - як трава, і вся слава його - як колір трави, засохне трава, то й цвіт опаде, але Боже Слово перебуває вічно.

о. Іван: *(звівши очі угору, говорить про себе)* Прости господи рабу твою.

(поспіхом вибігає).

Князь Януш: Як думаєш Маріанно, чому так наші священники тримаються за мову словенську? Тримують люд посполитий у темноті?

Маріанна: Причин є декілька. Але головне для них не Віра, не нести Слово Боже до людей, а триматися за хліб духовний – свою парафію. Вона його годує.

Князь Януш: Ще більше. З мовою словенською, або ще її називають староболгарською, кожен руський священник знайде собі парафію і в Московії, і в Македонії і ще багато де. Словенський світ великий, а Русь тепер що?

Навіть не держава. Так собі – територія. Все що залишилось від колись великої Руської землі.

Маріанна: Але маємо свої традиції, свою мову. Зрештою, ми русини, а не якісь там ляхи чи московити. Буде і в нас своя держава. А книжність – це шлях до державності.

Князь Януш: Розумниця ти моя! Люблю тебе. *(підходить до Маріанни, цілує).*

Виходять

КАРТИНА ЧЕТВЕРТА

Монастирська келія. На кріслі сидить ігуменя Параскева (княгиня Заславська).

Заходить черниця

Черниця: Преподобна матінко! На двірці стоїть ридван вашої дочки Ганни. Вона з двома ченцями вмивається біля криниці.

Ігуменя Параскева (кн. Заславська): Піди сестро до них, винеси рушники, а потім заведи до трапезної та добре погодуй. Вони ж з далекої дороги. Неблизький шлях від Клевани, Пересопниці до Заслава.

Черниця: Уже біжу, преподобна матінко!

Черниця вибігає.

Ігуменя Параскева (кн. Заславська): *(про себе)*
Потрібно і дочку Ганну, і вчених ченців переконати
у необхідності дати духовному кліру руському Єван-
геліє на мові нашого народу посполитого.

*Входять княгиня Ганна Чорторійська, ігумен
Григорій та чернець Михайло.*

Ігуменя йде їм назустріч.

Княгиня Анна: Добридень матінко моя люба!
(обнімаються, тричі цілуються).

Повертається до ченців

Княгиня Анна: Як ти просила, я привезла наших
вчених мужів до Заслава. Знайомся: - ігумен Пере-
сопницького монастиря Григорій, великий книжник,
мовний поліглот.

*(ігумен Григорій підходить до ігумені Параске-
ви, тричі цілуються)*

А це, Михайло Василевич, син протопопа Сано-
цького, писар та мистець.

*(Михайло підходить до ігумені Параскеви , цілує
їй руку).*

Чернець Михайло: Благословіть, матінко Параскево!

Ігуменя благословляє

Ігуменя Параскева (княгиня Заславська): Дякую, що приїхали. Чекала вас. Маю пильну справу. Хочу щоб ви написали на престольне Євангеліє на мові руській. Переклали з словенської на мову нашого люду посполитого.

Княгиня Ганна: Але ж духовний православний клір буде проти!

Ігуменя Параскева (княгиня Заславська): Буде, бо все нове, незнане русини спочатку сприймають з опором. Згодом зрозуміють користь свою.

Княгиня Ганна: Яка ж користь?

Ігуменя Параскева (княгиня Заславська): Якщо ж Богослужіння йде на словенській, малозрозумілій простій людині мові, то він і радий був би щиро молитися Господу Богу і славити Його, вкладаючи в це своє серце і розум, але, на жаль, не може зрозуміти ні сенсу своїх слів, ні суті своїх вчинків. Саме з цієї причини, я так вважаю: якою мовою кожен народ здатний осягати таємниці Слова Божого, на тій мові потрібно щоб священники проводили церковні служіння.

Ігумен Григорій: Скажу більше. Це збереження нашої нації, нашого етносу в умовах бездержавності.

Чернець Михайло: Правду кажеш, преподобний отче! І красне письменство благословить русинське Євангеліє.

Ігуменя Параскева (княгиня Заславська): І будемо ми рівними з рівних з ляхами, чехами, німцями, англійцями.

Переконана, що тільки любов Божа, якою сповнені Церковні канони, спроможна надати нам сили, здоров'я для творення такої книги, бо пізнання істини має бути через читання Слова Божого...

Заходять князь Януш, Маріанна, священник Іван.

Ігуменя Параскева звертається до всіх:

Усвідомлюючи відповідальність перед Богом, шануючи предківське благочестя, я знову і знову закликаю усіх вас, жити у мирі та єдності. У всі часи ми повинні показувати усьому світу, що ми є християнами та перебуваємо у єдності, незважаючи на усі перешкоди, які постають перед нами. Ми повинні постійно возносити свої молитви до Бога та просити Його благословити мир у наших серцях та у нашій Русі- Україні.

Кінець

Художнє видання

Микола ФЕДОРИШИН

Великий задум княгині Заславської

На обкладинці фрагмент пам'ятника княгині А. Заславській у Дубровиці

Історична п'єса на одну дію

Княгиня Заславська, уроджена княжна Гольшанська була ініціатором перекладу Четвероевангелія із староболгарської на руську мову. Праця над створенням книги почалася у Заславі в 1556 році, а завершилася у Пересопниці у 1561 році. Ця книга, як визначна пам'ятка вітчизняної культури та мови стала відома як ПЕРЕСОПНИЦЬКЕ ЄВАНГЕЛІЄ, на ньому присягають Президенти України під час інавгурації.

Питання захисту рідної мови актуальне і сьогодні через 460 років
*Мобільна вистава для виступу у школах, музеях, клубах,
бібліотеках*

Видавець ТОВ РМГО «Коляда»
Наклад 100 примірників
Надруковано на принтері EPSON L3101

Дубровиця

Заслав

Клевань

Монастир у Пересопниці